

AY ATA VE GÜN ANA

TÜRK MÎTOLOJÎSİNİN KOZMİK ANA VE BABASI

AY ATA VE GÜN ANA MITİ - COĞRAFI DAĞILIM

ORTA ASYA: TÜRK MITOLOJISININ ANA KAYNAKLARININ OLDUĞU BÖLGE. BURADA ALTAY, SIBIRYA, YAKUT (SAHA), KIRGIZ, KAZAK GIBI HALKLARIN KÜLTÜRLERİNDE AY ATA VE GÜN ANA FIGÜRLERİ ÖNEMLİ YER TUTAR.

DOĞU ANADOLU VE KAFKASLAR: BAZI ANADOLU TÜRKLERİ VE KAFKAS TÜRKLERİ ARASINDA DA BU MITOLOJİK FIGÜRLERİN İZLERİ VARDIR.

TÜRKİYE’NİN ÇEŞİTLİ BÖLGELERİ: HALK ARASINDA MITLER VE EFSANELER, ÖZELLİKLE ANADOLU’NUN İÇ VE DOĞU BÖLGELERİNDE ANLATILIR.

SIBIRYA: YAKUT TÜRKLERİ ARASINDA AY ATA MITLERİ ÇOK GÜÇLÜDÜR.

TÜRK DÜNYASININ GENEL COĞRAFYASI: TÜRKLERİN TARİH BOYUNCA YERLEŞİP KÜLTÜR YAYDIĞI TÜM ALANLARDA MITLERİN FARKLI VARYASYONLARI GÖRÜLÜR.

✧ 1. GİRİŞ: TÜRK MITOLOJISİNDE GÖK ÂLEMİ TÜRK MITOLOJISI, EVRENİ ÜÇ KATMANDA AÇIKLAR:

1. YER ALTI ÂLEMİ 2. YERYÜZÜ
ÂLEMİ 3. GÖK ÂLEMİ(TENGRÎ'NİN
KATLARI

✧ GÖK ÂLEMİ İSE KAT KAT YÜKSELEN KUTSAL BİR YAPIDIR. BU KATMANLARIN EN ÜSTÜNDE IŞIĞIN, DÖNGÜNÜN VE YAŞAMIN İKİ BÜYÜK KORUYUCUSU BULUNUR:

☀ GÜN ANA (KÜN ANA) VE 🌙 AY ATA (AY DEDE) ✧ GÜN ANA VE AY ATA, ESKİ TÜRK İNANÇ SİSTEMİ OLAN TENGRİCİLİK'TE GÖK ALEMİ'NİN YÜKSEK KATMANLARINDA OTURAN, GÜNEŞİ VE AYI TEMSİL EDEN KUTSAL VARLIKLARDIR. ONLAR, GÖK CİSİMLERİ OLMANIN ÖTESİNDE, KOZMİK DÜZENİ VE DÜNYADAKİ YAŞAMIN DÖNGÜSÜNÜ SAĞLAYAN İLAHİ GÜÇLERDİR.

☀️ Gün Ana (KünAna / Yaşık Ana) ✨ Varlığı: Güneş tanrıçası olarak görülür. Işığın, sıcaklığın, hayatın ve bereketin sembolüdür.

✨ Mekânı: Türk mitolojisindeki GökAlemi'nin en yüksek katı olan yedinci katında (ya da bazen dokuzuncu katta) oturur. Bu, onun üstün ve önemli konumunu gösterir.

☀️ Sembolizmi
:

✨ Sıcaklık ve Aydınlık: Gündüzü, sıcaklığı ve yaşam enerjisini temsil eder.

✨ Yüksek Makam: Ziya Gökalp'e göre, Gün Ana Hatun'un (Hakan'ın eşi) gökyüzündeki temsilcisidir ve bu nedenle Ay Ata'dan daha üst bir katta (yedinci kat) yer alır.

✨ Düzen: Güneşin doğuşu ve batışı, İlevrendeki düzenin sürekliliğini ve ilahi otoriteyi simgeler.

✨ İnsanlıkla İlişkisi: İnsanların ilk büyük annesi (büyükannesi) olduğuna inanılır. İnsanları karanlık güçlerden koruyan ve yeni günün umudunu getiren bir rehberdir.

☾ Ay Ata(Ay Dede) ✨ Varlığı: Ay tanrısı olarak görülür. Gecenin, soğğun, gizemin ve bilgeliğin sembolüdür. Günümüzde "Ay Dede" olarak çocuksu bir figür olarak yaşamaya devam etmiştir.

✨ Mekânı: Gök Alemi'nin altıncıkasında (Gün Ana'dan bir kat aşağıda) oturur.

☾ Sembolizmi: ✨ Soğuk ve Gizem: Geceyi, soğukluğu ve döngüsel yapıyı temsil eder. Türklerde ay, güneşten daha güçlü kabul edildiği inanışlar da mevcuttur.

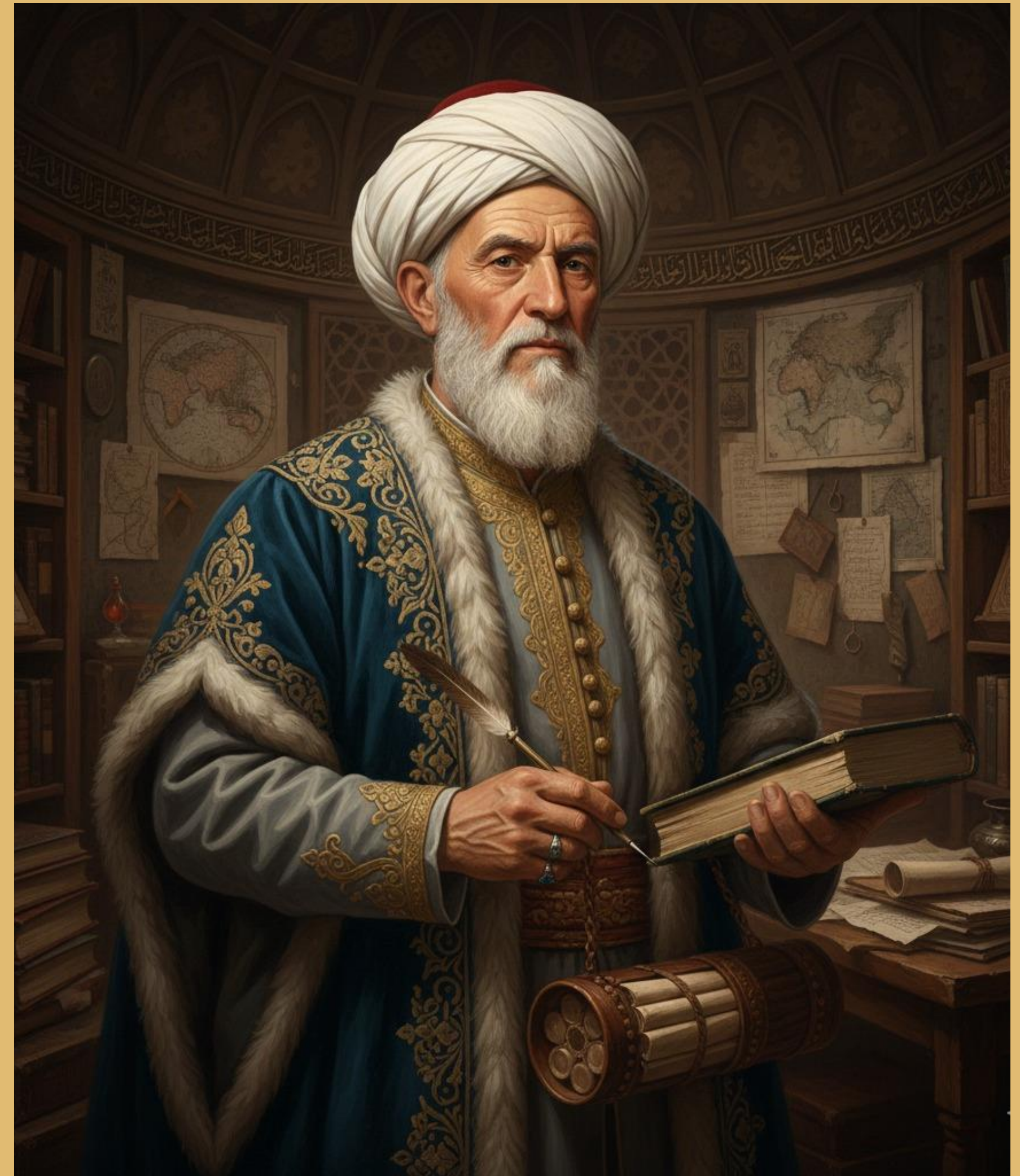
✨Yüksek Makam: Hakan'ıngökyüzündeki temsilcisidir.

✨Koruyucu: Altay Türkleri'ndeinsanları yiyen yedi başlı dev ile savaşarak insanları koruduğuna dair anlatılar vardır.

✨İnsanlıkla ilişkisi: İnsanların ilk büyük babası (büyükbabası) olduğuna inanılır. Özellikle Yakut mitolojisinde kartal kılığına girerek Yaşam Ağacının üzerinde dolaştığı ve yaratıcı olarak görüldüğü inançları da mevcuttur.

📖 Ay Atam Yaratılış
Efsanesi Ay Ata'nın adının
geçtiği en bilinen ve
önemli efsane, onun
insanlığın ilk atası olarak
yaratılışını anlatan **"Ay-
Atam Efsanesi"**. Bu
efsane, Memlûkler
döneminde yaşamış Türk
tarihçisi Aybek üd
Devâdârî tarafından kayda
geçirilmiştir.

Efsanenin Özeti

1. Büyük Yağmur ve Çamur: Çok çok eski çağlarda o kadar çok yağmur yağar ki, adeta gök delinir. Her yer çamura bulanır ve sellerle yuvarlanan çamurlar Kara Dağ'daki bir mağaraya dolar.

2. Mağara ve Yarılan Kayalar: Mağaranın içindeki kayalar yarılır ve bu yarıkların bazıları insan silüetini andırır. Sürüklenen çamurlar bu insan biçimli yarıkları doldurur.

3. Hayat Veren Mağara: Mağara, tıpkı bir kadın karnı gibi, insanlara can veren bir rahim haline gelir.

4. Yaratılış ve Ay-Atam: Dokuz ay boyunca durmadan rüzgar (yel) eser. Su, ateş, toprak ve yel, insana can vermek için birleşir. Dokuz ay sonra bu çamurdan ve dört elementin gücüyle ilk insan, Ay-Atam ortaya çıkar ve yere iner.

5. Ay-Va ve Çoğalma: Ay-Atam'ın yaratılmasının ardından, ilk kadın olan Ay-Va da yaratılır. Ay-Atam ve Ay-Va Hatun evlenirler ve kırk çocukları (yarısı erkek, yarısı kız) olur. Bu çocuklar da evlenerek insan soyunu çoğaltırlar.

6. Kutsal Gömüt: Ömürleri dolunca, çocukları ana ve babalarını ilk türedikleri Kara Dağ'daki mağaraya gömerler. Mağaranın kapısını altın kapılarla kapatıp çiçeklerle süslerler. Bu, Ataların ve kökenin kutsallığını simgeler.

**Ay ve Güneş'in Aşk Efsanesi (Göklerin
dengesi ve ikiz ruhların hikayesi)**

☾ Ay Ata ve ☀ Gün Ana Çok
çok eski zamanlarda, daha
yeryüzü yeni filizlenirken,
göklerin en yüce katında,
sonsuz aydınlığın ve kudretin
sahibi olan Ulu Tengri yaşırdı.
Tengri, kâinatın düzenini kurmak
için en sevgili iki varlığını yarattı:
Biri, ışıqlı ve sıcaklığıyla hayat
veren Gün Ana, diğeri ise
sükûneti ve serinliğiyle koruyan
Ay Ata'ydı

Gün Ana, gökyüzünün en yüksek katında, altın bir tahtta otururdu. Onun saçları, her sabah doğudan yükselir, alev alev parlayan bir çember gibi yeryüzünü kucaklardı. Sıcaklığın ve yaşamın sembolüydü. Ne zaman gülse, dünya aydınlanır, çiçekler açar, bereketi her yere yayılırdı. O, yeryüzündeki tüm kadınların ve annelerin ilk atasıydı. Gücü o kadar büyüktü ki, kimi zaman kötü ruhlar onun aydınlığını çalmaya kalkar, o anlarda gökyüzünde bir anlık gölgelenme (Güneş Tutulması) yaşanırdı. Ama Gün Ana'nın sevgisi her zaman karanlığı yener, ışıqla dünyayı

Gün Ana'nın hemen altında, göklerin bir kat aşağısında ise sevgili eşi Ay Ata hüküm sürerdi. Ay Ata, bembeyaz, gümüşten bir sakala sahipti. O, gecenin serinliğini, uykunun huzurunu ve derin düşüncenin bilgelliğini temsil ederdi. O da yeryüzündeki tüm erkeklerin ve ataların ilk büyüğüydü. Ay Ata, tıpkı yaşlı bir bilge gibi, yeryüzü uyurken gökleri sessizce dolaşırdı. Karanlıkta kaybolanlara yol gösterir, yolunu şaşıranlara gümüş ışığıyla rehberlik ederdi. Ay'ın üzerindeki lekelerin ise, onun yedi başlı bir devle savaşırken aldığı yaralar olduğuna inanılırdı. O, insanları kötülüklerden korumak için gece gündüz nöbet tutan, yüce bir kahramandı

Ay Ata ile Gün Ana, birbirlerini öyle
büyük bir a kla severlerdi ki, ancak bu
aşkın bir düzeni olması gerekiyordu.

Tengri, onlara "Sizler, yeryüzünü
sırayla aydınlatacaksınız. Biri giderken
diğeri gelecek ki, dünya dinlensin ve
yeniden canlansın," diye buyurmu tu.

 şte bu yüzden, Gün Ana'nın altın
saçları batıdan batıp dinlenmeye
 ekildiğinde, hemen ardından Ay Ata
gümüş   ı ıyla göğün sofrasına
kurulur. Onlar, asla aynı anda tam
olarak parlamamazlardı; biri doğarken
diğeri batmak zorundaydı.

Bazen, ayın on beşlediği o en dolgun gecelerde, Ay Ata bembeyaz ışığıyla gökyüzünde süzülürken, bir anlığına sevgili eşı Gün Ana'nın yokluğunda hissettiği derin hasreti yeryüzüne yansıtırdı. Ve insanlar bilirdi ki, bu büyük düzen, Ay Ata'nın serin sevgisi ile Gün Ana'nın sıcak şefkati arasında kurulmuştu. Onlar, göklerdeki ebedi eşler, tüm insanların ilk büyükbaba ve büyükannesiydiler.

